

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан економічного факультету
Діброва А. Д.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри організації підприємництва
та біржової діяльності
Протокол № 6 від 14 травня 2020 р.
Завідувач кафедри
Ільчук М.М.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

ОС Бакалавр

Факультет

(ННІ) економічний

Розробник: к.е.н., асистент Дяченко Ю.А.

1.

Опис навчальної дисципліни
«ОСНОВИ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»
Скорочений термін

Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь		
Галузь знань	07 Управління та адміністрування	
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа та страхування	
Освітня програма	Фінанси, банківська справа та страхування	
Освітній ступінь	Бакалавр	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	45	
Кількість кредитів ECTS	1	
Кількість змістовних модулів	2	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	Денна	Заочна
Рік підготовки (курс)	2	
Семестр	3	
Лекційні заняття	30	
Семінарські, практичні заняття	15	
Самостійна робота	-	
Кількість тижневих аудиторних годин	3	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна “Основи біржової діяльності” вивчає механізм організації і технології здійснення біржової діяльності товарних бірж в нашій країні та в країнах з ринковою економікою.

Мета вивчення курсу – формування у майбутнього фахівця теоретичних основ та практичних навиків з біржової діяльності та ефективного використання біржових операцій в своїй майбутній діяльності.

Завдання курсу:

- формування у студентів знань з організації біржової діяльності;
- набуття практичних навичок з: організації торгівлі на біржі товарами, цінними паперами, валютою; організації взаємовідносин з брокерськими конторами; використання біржової інформації для організації високоефективного виробництва та збуту сільськогосподарської продукції.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати**:

- сутність біржової діяльності;
- нормативно-правову базу та систему регулювання біржової діяльності;
- принципи організаційної діяльності бірж та механізм їх функціонування;
- особливості організації брокерської діяльності;
- технологію здійснення біржових операцій;
- економічний механізм біржової торгівлі.

На підставі отриманих знань студент повинен **вміти**:

- організовувати взаємовідносини підприємства з біржами та брокерськими конторами;
- організувати збут сільськогосподарської продукції через товарні біржі;
- здійснювати біржові операції та визначати їх ефективність.

3. Програма та структура навчальної дисципліни
«Основи біржової діяльності»
Скорочений термін

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	с	п	Інд.	с.р.		л	с	п	Інд.	с.р.	
Змістовний модуль 1. Сутність біржової діяльності, її становлення і розвиток													
Тема 1. Організаційно-економічні основи біржової діяльності.	3	2		1									
Тема 2. Виникнення та розвиток біржової діяльності в Україні. Законодавчо- правове регулювання біржової діяльності.	6	4		2									
Тема 3. Організація біржового торгу. Біржові угоди	6	4		2									
Тема 4. Біржі, як елемент інфраструктури ринку. Біржовий товар.	6	4		2									
Разом за змістовим модулем 1	21	14		7									
Змістовний модуль 2. Організація біржі та її управління													
Тема 5. Біржове посередництво. Управління фінансами у брокерській діяльності	6	4		2									
Тема 6. Хеджування угод на біржовому ринку. Біржові індекси та їх аналіз	6	4		2									
Тема 7. Ф'ючерсний ринок та його особливості. Торгівля опціонами на біржі.	6	4		2									
Тема 8. Кліринг і розрахунки за біржовими угодами. Біржове котирування.	6	4		2									
Разом за змістовим модулем 2	24	16		8									
Усього годин	45	30		15									

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний модуль 1. Сутність біржової діяльності, її становлення і розвиток		
1	Тема 1. Організаційно- економічні основи біржової діяльності.	1
2	Тема 2. Виникнення та розвиток біржової діяльності в Україні. Законодавчо- правове регулювання біржової діяльності.	2
3	Тема 3. Організація біржового торгу. Біржові угоди	2
4	Тема 4. Біржі, як елемент інфраструктури ринку. Біржовий товар.	2
Змістовний модуль 2. Організація біржі та її управління		
5	Тема 5. Біржове посередництво. Управління фінансами у брокерській діяльності	2
6	Тема 6. Хеджування угод на біржовому ринку. Біржові індекси та їх аналіз	2
7	Тема 7. Ф'ючерсний ринок та його особливості. Торгівля опціонами на біржі.	2
8	Тема 8. Кліринг і розрахунки за біржовими угодами. Біржове котирування.	2

5. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Функції оптової торгівлі.
2. Форми оптової торгівлі та їх характеристика.
3. Характерні особливості біржової діяльності.
4. Коли і чому виникли біржі та охарактеризуйте основні історичні етапи їх розвитку.
5. Коли і чому була заснована Чиказька торгова біржа.
6. Охарактеризуйте структуру світового біржового обігу та опишіть територіальне розміщення бірж залежно від їх товарної спеціалізації.
7. Охарактеризуйте біржовий ринок США.
8. Охарактеризуйте біржі Великобританії, Франції та Японії.
9. Охарактеризуйте особливості формування національного біржового ринку.
10. Роль Одеської, Миколаївської та Київської бірж в розвитку вітчизняного біржового ринку. Характерні особливості та етапи розвитку цих бірж.
11. Дайте характеристику основних етапів розвитку біржової діяльності в незалежній Україні.
12. Які типи бірж, залежно від ступеня втручання держави в їх діяльність, ви знаєте. Дайте їм характеристику.
13. Регулювання біржової торгівлі в США.
14. Що таке КТФТ, НАФТ, та їх основні функції.
15. Регулювання біржової діяльності в Україні. Які ви знаєте законодавчо-правові документи, що регулюють цю діяльність.
16. Закон України “Про товарну біржу”. Основні складові та їх коротка

характеристика.

17. Охарактеризуйте світовий біржовий товарообіг та місце сільськогосподарської продукції в ньому.
18. Етапи розвитку біржового аграрного ринку.
19. Концепція розвитку біржового ринку сільськогосподарської продукції.
20. Структура біржового ринку сільськогосподарської продукції. Шляхи удосконалення і розвиток біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією.
21. За якими ознаками класифікуються біржі.
22. Як поділяються біржі в залежності від виду біржового товару.
23. Біржа – класичний інститут ринкової економіки. Охарактеризуйте її з економічного, організаційного і юридичного аспектів.
24. Чим відрізняються універсальні біржі від спеціалізованих.
25. Що таке міжнародна біржа та її особливості.
26. Дайте визначення товарної біржі у відповідності до Закону України “Про товарну біржу”.
27. Дайте характеристику типової структури товарної біржі.
28. Назвіть основні і допоміжні функції товарної біржі.
29. Чи може біржа отримувати прибуток. Як і за рахунок чого.
30. Чим регламентується організація біржової торгівлі. Охарактеризуйте основні складові цього документу.
31. Біржовий товар, його визначення .
32. Основні вимоги до біржового товару.
33. Дайте характеристику основним класам біржових товарів.
34. Речовий біржовий товар та його групи і підгрупи.
35. Цінні папери – біржовий товар. Часові, просторові та ринкові характеристики
36. Первинні і вторинні цінні папери.
37. Безпаперові або бездокументальні цінні папери.
38. З чим пов’язаний перехід від паперової до безпаперової форми цінних паперів.
39. Біржовий товар – валюта. Що таке валютний курс.
40. Правила біржової торгівлі їх сутність та технологія прийняття.
41. Основні технологічно операції при здійсненні торгів на вітчизняних біржах.
22. Чим відрізняється технологія торгівлі на біржах реального товару від ф’ючерських бірж.
42. Операційний зал біржі. Його функції та характеристика.
43. Що таке “крюк ” в біржовій торгівлі.
44. Чому покупці не можуть називати нижчу ціну проти тої яка була уже названа в біржовій ямі.
45. Брокерська контора. Статус та організаційні форми.
46. Основні вимоги до організації роботи брокера.
47. Види брокерських угод.
48. Брокерське обслуговування за договором.
49. Брокерське обслуговування за договором-дорученням.
50. Види винагород брокера.

**Зразки тестових завдань для визначення рівня засвоєння знань
студентами.**

1. Зародження елементів біржової торгівлі почалося із:
аукціону
локального ринку
ярмарку
тендеру
2. Яка з перелічених функцій є невластивою для оптової торгівлі:
вивчення кон'юнктури ринку
формування партій товару
транспортування товару
надання товарного кредиту
надання інформації органам державної статистики
3. Яка із названих характеристик не стосується біржової торгівлі:
відсутність товару
інформаційна відкритість торгів
вільне ціноутворення
наявність посередників
відсутність документів підтверджуючих передачу товару
4. Коли виникла перша, відома нам біржа:
675 р.
1324 р.
1553 р.
1890 р.
5. Яка із бірж була створена не через вимоги торговців, а із-за рішення вищого керівництва держави:
Одеська
Миколаївська
Петербурзька
Саратовська
Астраханська
6. Правила біржової торгівлі регулюють відношення між контрагентами з приводу:
Підготовки угоди Виконання угоди Запозичення кредитних ресурсів.
ЗУ «Про товарну біржу та біржовий товарний ринок»;
7. Яка з бірж була створена в Україні першою:
виконавча дирекція
рада біржі
контрольна комісія
8. Яка із операцій не буде властивою для усіх видів бірж: передача

документів в депозитарій
вихід брокера на біржу безпосереднє укладення біржової угоди
вивчення попиту і пропозиції розрахунків з біржею

9. Різниця між мінімальною ціною продавця і максимальною ціною покупця називається:

глибина ринку
ширина ринку
опірність ринку
спред

10. Хеджер це:

Брокер у торгівельному залі
Позиційний спекулянт
Виробник зерна
Власник торгівельного комплексу

6. Методи навчання

Семінарські заняття проводяться у формі дискусії за попередньо визначеним планом. Студенти готують тези доповідей. На практичних заняттях вирішуються ситуаційні завдання, для аналізу використовується аналітичні звіти світової федерації бірж, фондових бірж. Студенти залучаються до процесу біржових торгів. Індивідуальні завдання виконуються за кейс-методом, групи готують презентаційні та реферативні матеріали і завдання.

7. Форма контролю

Іспит

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студентів відбувається згідно «Положення про екзамени та заліки в НУБіП України», від 27.02.2019 р., протокол №7 табл. 1.

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (100 балів) визначається як сума рейтингу з атестації $R_{\text{ат}}$ (30 балів) та рейтингу з навчальної роботи

$$R_{\text{нр}} (70 \text{ балів}) \quad R_{\text{дис}} = R_{\text{ат}} + R_{\text{нр}}$$

Методичне забезпечення

Яворська В. О. Методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни «Основи біржової діяльності» / В. О. Яворська. – К.: ЦП

«Компринт», 2017. – 46 с.

Методичні вказівки до проходження навчальної та виробничої практик з дисциплін «Основи біржової діяльності» та «Біржовий ринок» / [М.О.Солодкий, І.В.Охріменко, В.О.Яворська, Т.Ю.Андросович]. – К.: Компринт, 2016. – 34 с.

Рекомендована література

Основна

1. Резнік Н. П., Ільчук М.М. Біржова діяльність і підприємництво: навчальний посібник. К. : Білоцерківдрук, 2018 р.
2. Розвиток біржової торгівлі на товарних та фінансових ринках: монографія/ М.О. Солодкий, В.О. Яворська, А.С. Кравченко. – К.: ЦП "Компринт", 2017, 287с.
3. Солодкий М.О., Резнік Н.П., Яворська В.О. Основи біржової діяльності: навчальний посібник. / М.О. Солодкий., Н.П. Резнік, В.О. Яворська: [за заг. редакц. М.О. Солодкого]. – К. : ЦП Компринт, 2017, 314.
4. Резнік Н.П., Яворська В.О., Слободяник А.С. Фінансові деривативи. навчальний посібник. – К. : ЦП Компринт, 2017, 540.
5. Башинський І.А. Біржове право: навч. посіб. / Башинський І.А., Діденко С.В., Миронова В.О. - Херсон: Чуєв С.М., 2014. - 291 с.
6. Біржовий ринок: проблеми функціонування та перспективи інноваційного розвитку / М.О. Солодкий, С.А. Стасіневич, В.О. Яворська, Т.Ю. Андросович. – К.: ЦП Компринт. - 2013. – 215 с.
7. Біржовий фондовий ринок: навч. посібник / М.О. Солодкий, І.В. Охріменко, В.О. Яворська, О.В. Сидоренко. – К.: ЦП КОМПРИНТ, 2013. – 105 с.
8. Брокерська діяльність: посібник / М.О. Солодкий, Т.Ю. Андросович, В.О. Яворська, Ю.В. Рубан – К.: ЦП Компринт – 2013. – 125 с.
9. Міжнародний фондовий ринок: навч. посіб.-практикум / [О.Є.Кузьмін та ін.]. - Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. - 334 с.
10. Ринок цінних паперів України: розбудова інфраструктури / [Охріменко І.В., Стасіневич С.А., Яворська В.О. та ін.]. – К.: ТОВ «ЦП «Компринт», 2014. – 254 с.
11. Опционы. Максимальная прибыль при заданном риске. – К.: Украинская биржа. – 2014. – 28 с.
12. Основы интернет-трейдинга. – К.: Украинская биржа. – 2014. – 34 с.
13. Основы срочного рынка. – К.: Украинская биржа. – 2014. – 30 с.
14. Охріменко І.В. Депозитарна система України: становлення та реформування / І.В.Охріменко, С.А.Стасіневич. – К.: ЦП „Компринт”. – 2014. – 167 с.
15. Охріменко І.В. Організація депозитарної діяльності: посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.В.Охріменко, С.А.Стасіневич. – К.: ЦП „Компринт”. – 2014. – 132 с.
16. Солодкий М.О. Біржові товарні деривативи: теорія, методологія, практика / М.О.Солодкий, В.О.Гниляк. – К.: Аграр Медіа Груп, 2012. – 238 с.
17. Солодкий М.О. Основи біржової діяльності: посібник для студентів

- вищих навчальних закладів / М.О. Солодкий, С.А. Стасіневич, Т.Ю. Андросович. - К.: ВЦ НУБіП України, 2013. – 210 с.
18. Солодкий М.О. Розвиток біржового аграрного ринку / М.О. Солодкий, В.О.Яворська, Т.Ю. Андросович. – К.: ЦК Компрінт, 2014. – 341 с.
19. Солодкий М.О. Товарознавство біржових товарів – ринок агропродовольчої продукції / М.О.Солодкий, С.А.Стасіневич. – К.: НУБіП України, 2012. – 110 с.
20. Солодкий М.О. Ф'ючерсна торгівля на ринку сільськогосподарської продукції / М.О.Солодкий, Ю.В.Рубан. – К.: ЦП „Компрінт”. – 2013. – 178 с.
21. Фондовий ринок в Україні / Дегтярьова Н.В., Леонов Д.А., Січевлюк В.А. та ін. – К.: УІРФР, 2015. – 600 с.
22. Фондовий ринок України / [за ред. Мозгового О.М. та Тевелєва Д.М.]. – К.: ДУ «АРІФРУ», 2013. – 703 с.

Допоміжна

1. Андросович Т.Ю. Маркетингові стратегії в біржовій діяльності / Т.Ю. Андросович // Моніторинг біржового ринку. – 2014. - № 9 (28). – С. 13-15.
2. Бурденко І.М. Роль центрального контрагента в забезпеченні безпеки діяльності ринку похідних фінансових інструментів / І.М.Бурденко // Соціально-економічний розвиток України в умовах світової фінансової нестабільності [ред. С.В.Підгаєць]. – Вінниця: ВННІЕ ТНЕУ, 2014. – 279 с. – С. 30-32. – (Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю).
3. Васильченко І.І. Моделювання процесів ціноутворення на ринку фінансових деривативів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.11 / Васильченко Іван Іванович; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2014. - 20 с.
4. Діброва А.Д. Соціальні мережі – індикатор нелінійного аналізу для дослідження біржових ринків / А.Д.Діброва, О.О.Рябченко // Моніторинг біржового ринку. – 2014. - № 2 (21). – С. 15-17.
5. «Золотая 7» от Mill Trade: инвестиционная алхимия успеха // FxFactor. – 2014. – 5 (22). – С. 74-75. – (Финансово-аналитический журнал нового поколения).
6. Иванюк В. К трейдингу нужно относиться, как к бизнесу – системно / Владислав Иванюк // FxFactor. – 2014. – 5 (22). – С. 20-22. – (Финансово-аналитический журнал нового поколения).
7. Карпенко Л.Ф. Сучасний стан та перспективи розвитку біржової торгівлі в Україні // Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі [відп. А.П.Сава]. - Тернопіль: Крок. – 2014. – 295 с. – С. 174-175.
8. Кикла Ю.А. Світовий біржовий ринок: сучасний стан та перспективи розвитку / Ю.А. Кикла // Перспективи розвитку аграрної економіки України [під ред. М.Д.Мельничука та ін]. – К.: НУБіП України, 2013. – 234 с. – С. 167-168. – (Тези доповідей науково-практичної конференції).
9. Кирилюк Е.Н. Биржевая торговля сельскохозяйственной продукцией в Украине: проблемы и перспективы / Е.Н.Кирилюк // Вестник

- Волгоградського інститута бізнесу. – 2013. - № 1 (22). – С. 97-102.
10. Кирилюк Є. Електронна біржа в системі інфраструктури аграрного ринку / Є.Кирилюк, Г.Натрошвілі // Інформаційне суспільство: стан та перспективи розвитку в світлі регіональних особливостей. – Тернопіль: ТІСІТ. – 2012. – С. 50-53.
 11. Колесова Л. Історія розвитку біржової торгівлі Польщі / Л.Колесова // Моніторинг біржового ринку. – 2014. - № 10 (29). – С. 48-49.
 12. Лапа В. Держава повинна думати про розвиток біржового ринку в країні / В.Лапа // Моніторинг біржового ринку. – 2014. - № 3 (22). – С. 4-5.
 13. Лемішевська Т. Питання розвитку біржових ринків слід піднести до рангу державної політики, тільки тоді біржі стануть дієвою складовою економіки України / Т.Лемішевська // Моніторинг біржового ринку. – 2014. - № 2 (21). – С. 4-7.
 14. Ленчук О.І. Формування і розвиток інвестиційних фондів на біржовому ринку / О.І.Ленчук, І.В.Охріменко // Перспективи соціально-економічного розвитку аграрного сектору України [ред. С.М.Кваша та ін. / частина 2]. – К.: ПП Лисенко М.М., 2014. – 292 с. – С. 262-263.
 15. Манолий В. Awesome oscillator / Виктория Манолий // FxFactor. – 2014. – 5 (22). – С. 38-40. – (Фінансово-аналитический журнал нового покоління).
 16. Марюхніч О.Є. Аграрна біржа надає українським аграріям нові та сучасні можливості для цивілізованої торгівлі / О.Є.Марюхніч // Моніторинг біржового ринку. – 2012. - № 7. – С. 4-7.
 17. Марюхніч О.Є. Аграрна біржа стане справжнім орієнтиром для українських аграріїв / О.Є.Марюхніч // Моніторинг біржового ринку. – 2013. - № 12 (19). – С. 4-5.
 18. Маслак О.М. Розвиток біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні / О.М.Маслак // Моніторинг біржового ринку. – 2014. - № 5 (24). – С. 10-12.

Інформаційні ресурси

1. Аграрна біржа - agrex.gov.ua
2. Асоціація «Біржові та електронні майданчики» - aeaer.com.ua
3. Асоціація «Українські фондові торговці» - aust.com.ua
4. Блог компанії RockInvest. Навчання інвестуванню на фондових біржах США - <http://rockinvest.com.ua/blog>.
5. Київська міжнародна фондова біржа - kise.com.ua
6. Моніторинг біржового ринку (журнал) - memjournal.agrex.gov.ua.
7. Національний депозитарій України - csd.ua.
8. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку - nssmc.gov.ua
9. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг - dfp.gov.ua
10. Придніпровська фондова біржа - pse.com.ua
11. Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках - ausd.com.ua
12. Східно-Європейська фондова біржа - eese.com.ua

13. Українська асоціація інвестиційного бізнесу - uaib.com.ua
14. Українська біржа - ux.ua
15. Українська міжбанківська валютна біржа - uice.com.ua.
16. Українська міжнародна фондова біржа - uise.com.ua
17. Українська фондова біржа - ukrse.com.ua
18. Фондова біржа «ІННЕКС» - innex-group.com
19. Фондова біржа «Перспектива» - fbp.com.ua
20. Фондова біржа ПФТС - pfts.com.